РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 14

Заснований в 1996 році

Рівне – 2001

ББК 74.20
О - 59
УДК: 37: 371: 372: 373: 378
Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць:

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 14. — Рівне, РДГУ, 2001 р. — 154 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН
Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович**
(Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович**
(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович**
(заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович**
(Рівненський економіко-гуманітарний інститут);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна**
(Прикарпатський педагогічний університет ім. В.Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович**
(Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович**
(Університет "Острозька Академія");
кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна**
(Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович**
(Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович**
(Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович**
(Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович**
(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович**
(заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 8 від 30.03.2001 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: *33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.*
Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 06 — 5.
© Рівненський державний гуманітарний університет, 2001

ПЕРЕДМОВА

повторенні швидше настає втома, то більш продуктивним є розподілене повторення.

За даними психологів максимум забування припадає на перші 2-3 доби, а чим далі, тим більше згладжується "крива забування". Цей факт врахований при розподілі навчального матеріалу в підручнику: на вивчення кожної таблиці додавання і віднімання відводиться 2-3 уроки, що сприяє закріпленню табличних випадків арифметичних дій.

В методиці математики відомо багато прийомів, що сприяють міцному засвоєнню таблиць: повторення табличних випадків по порядку і вибірково, складання по пам'яті таблиць, повторення таблиць із закритими відповідями.

Успіх запам'ятовування таблиць залежить і від активності учня. Чим активніше учень працює з таблицею, тим краще він її запам'ятає. Цьому сприяють тренувальні вправи.

Досить важливе значення для запам'ятовування має цікавість до вивчення таблиць. Для шестирічок зацікавленість матеріалом залежить від того, як цей матеріал подати, тому в процесі роботи по запам'ятовуванню таблиць потрібно пропонувати більше завдань, поданих в різній формі. Так, в підручнику математики для першого класу приклади на додавання і віднімання в межах 10 розглядаються в таких формах: обчислити, знайти суму і різницю чисел, збільшити на…, зменшити на… Особливо корисні завдання ігрового характеру. В підручнику часто пропонуються ігри: "Мовчанка", "Колові приклади", "Східці" та ін.

В позаурочний час можна використовувати рухливі ігри, які сприяють запам'ятовуванню таблиць. Опишемо деякі з них.

1. "Подай м'яч". Ведучий називає приклад із таблиць додавання і віднімання числа і кидає м'яч гравцеві. Гравець, назвавши відповідь, кидає м'яч ведучому. Якщо гравець не може назвати результату, то він кидає м'яч ведучому, а сам вибуває з гри.
2. "Канатоходець". На майданчику треба провести пряму лінію. Це буде "канат". По ньому рухаються гравці, розвівши руки в сторони і одночасно проговорюючи якусь таблицю додавання чи віднімання. Програє той, хто сходить з каната або пропускає приклади з таблиці чи неправильно називає результат.
3. "Палка, що падає". У грі приймає участь 11 дітей.

Гравці стають у ряд і називають числа по порядку, потім беруться за руки і утворюють коло. Останній номер виходить на середину круга, він тримає в руках гімнастичну палку. Один її кінець він ставить на землю, а другий притримує рукою зверху так, щоб палка стояла вертикально. Потім називає будь-який приклад із таблиць додавання чи віднімання. Гравець, номер якого відповідає результату названого прикладу, повинен спіймати палку, що падає. Якщо він її спіймає, то повертається на своє місце, а ведучий продовжує гру. Якщо він не спіймає палку, то стає ведучим і називає попередньому ведучому, який йде в коло на його місце, свій номер.

З метою здійснення контролю за засвоєнням таблиць додавання і віднімання на кожному уроці повинні використовуватись різні його форми: фронтальне опитування, індивідуальне опитування, письмові роботи.

Одержано редакцією 16.01.2001.

УДК: 372. 07 **Р. І. ЯКИМЧУК**

ПРОБЛЕМНО-ПОШУКОВІ МЕТОДИ В НАВЧАННІ ШЕСТИРІЧНИХ УЧНІВ

Пріоритетними завданнями початкової школи є формування в учнів повноцінних читацьких та мовленнєвих умінь і навичок. Тому у центрі уваги педагогічних працівників перебуває нині проблема виховання у дітей шестирічного віку самостійного мислення та творчої активності, основою якої є формування здатності виробляти власні погляди на ту чи іншу проблему, прагнення до активної співпраці у різних видах діяльності.

Нам необхідне ґрунтовне переосмислення суті педагогічної діяльності на сучасному етапі. Реалізація закону України "Про загальну середню освіту" передбачає орієнтацію всієї роботи на особистість кожної людини, а це вимагає серйозного аналізу і критичної оцінки традиційних форм і засобів організації навчальної діяльності з метою творчого пошуку найбільш дійових методів і прийомів всебічного розвитку молодших учнів.

Основою розвитку творчої особистості, формування глибокого пізнавального інтересу є ситуація активного пошуку, здогадок, роздумів, суперечності суджень.

Проте, як показують спостереження, лише 38% педагогів систематично і раціонально застосовують на заняттях проблемне навчання, близько 46% — епізодично і понад 16% — майже не застосовують. Одна з основних причин такого стану — недостатня розробленість технології застосування на заняттях проблемно-пошукових методів навчання. Як пише автор праць з дидактики В. О. Онищук, "саме мікроструктура методів — технологія навчання — визначає ефективність занять і є ключем до майстерності педагога".

Проведені дослідження Ю. К. Бабанського, Л. В. Зайкова, І. Я. Лернер, М. І. Махмутова та інших показали, що серед факторів, які активно впливають на процес навчання, ведуча роль належить мисленню дитини, сформованим прийомам розумової діяльності. Особлива увага цим прийомам надається при організації саме проблемно-пошукового навчання: шестирічки часто не можуть вирішити проблему тільки тому, що їх вихідні знання формувались не у відповідності з структурою розумової діяльності, у них виявляються несформовані тактичні і стратегічні способи розумової діяльності. Тому можна стверджувати, що перш ніж розпочати впровадження проблемно-пошукового навчання як оптимально організованої дидактичної системи, слід навчити дітей правильно мислити, тобто закласти основи самостійного мислення. Ось чому концепція загальної середньої освіти передбачає корегування змісту інформації щодо тих чи інших сторін навколишнього світу, формування ряду конкретних розумових операцій, які забезпечать здатність до пошукової діяльності. Щоб виховати в дітей таку готовність, необхідно залучати їх до самостійного пошуку, до розв'язання логічних завдань, проблемних ситуацій.

Творчість — складний синтез пізнавальної, емоційної і вольової сфер людської свідомості. Важливою ознакою творчості є новизна її, прагнення відкриття нового /М. І. Махмутов, С. Л. Рубінштейн, А. Я. Пономарьов та ін./.

Творче мислення визначається певною структурою розумового пошуку з рядом послідовних дослідних прийомів та операцій, спрямованих на постановку та розв'язання проблеми: аналіз проблемної ситуації, усвідомлення проблеми, осмислення способу її розв'язання /М. І. Махмутов, Л. Л. Момот/. Цілеспрямоване керування зі сторони педагога пізнавальною активністю дітей має бути на кожному етапі розв'язання проблеми. Учителю важливо дотримуватись основного принципу керування: не нав'язувати процесу розвитку, що суперечить його природі, а узгоджувати кожний вплив на процес з його логікою. Тобто, перш ніж застосовувати завдання проблемно-пошукового характеру, педагог повинен осмислити структуру і особливості кожного з етапів постановки і розв'язання проблеми /А. Л. Пономарьов/.

Дітям шестирічного віку педагог пропонує для самостійного розв'язання сформульовану проблемну ситуацію. Аналіз педагогічної теорії і практики дає змогу визначити основні способи і прийоми створення проблемної ситуації учителем . Пропонуємо деякі з них:

- ознайомлення дітей з інформацією, яка містить у собі суперечність;
- ознайомлення з різними думками про одне і те ж явище, з тлумаченнями про ту чи іншу ситуацію;
- проведення експерименту, демонстрування досліду при ознайомленні з новими фактами, явищами;
- ознайомлення з парадоксами;
- застосування сукупності засобів і прийомів /бесіда, мовно-логічна задача, дослід тощо.

Як правило, створення кожної проблемної ситуації завершується її аналізом, усвідомленням проблеми, що є початковим моментом творчого пошуку. Дитина починає мислити тоді, коли в неї виникає потреба щось зрозуміти /С. Л. Рубінштейн/. Створюючи проблемну ситуацію, педагог повинен чітко розкрити перед шестирічками інформаційно-пізнавальну суперечність, збудити пізнавальний інтерес, поставити їх перед посильними пізнавальними труднощами, які б активізували пошукову діяльність. Важливо, щоб незрозуміле викликало у дітей емоцію, здивування, мислительну роботу. Детермінують і спрямовують цю діяльність проблемно-пошукові методи навчання. Істотною особливістю проблемного навчання є те, що у ньому завжди міститься більший або менший обсяг інформації у вигляді прихованих суджень, які становлять умови виникнення проблеми. Як правило, ці умови достатньо визначені для дітей 6-ти річного віку. "Чому на цій картині (зима) діти в пальто, а на цій (літо) без верхнього одягу?" Діти міркують над розв'язанням проблеми, в разі потреби дістають своєчасну допомогу від педагога, який спрямовує думку.

У навчанні дітей 6-ти річного віку пошуковій діяльності найчастіше використовується колективне розв'язання проблемної ситуації у формі бесіди. Ефективність проблемної ситуації

зростає, коли в процесі пошуку використовується спостереження, життєвий досвід. Це підсилює впевненість в особистих діях, передбачення стають сміливішими. Проблемна бесіда передбачає, щоб діти міркували вголос. Вони повинні виносити на загальний розсуд власні припущення, здогадки, які можуть бути хибними. Тому слід створювати такий мікроклімат, щоб дитина не відчувала страху за висловлене припущення. Педагог під час бесіди в полі зору повинен тримати всіх дітей, стежити за їхньою активністю, обов'язково враховувати індивідуальні особливості 6-ти річок, рівень їх мовленнєвого, розумового, загального психічного розвитку. Цінність навчально-мовленнєвих ситуацій буде великою в тому випадку, коли вчитель дотримуватиметься послідовності використання запитань: спочатку репродуктивні, потім пошукові, узагальнюючі.

Вчити дитину мислити, засвоювати мовленнєві засоби слід починати з дошкільного віку, ставлячи їх в такі ситуації, відповіді на які вона може одержати шляхом пошуку та аналізу, шляхом постійної настанови на пізнавальну активність. Потрібно використовувати проблемні ситуації, пошукові задачі, дидактичні ігри, вправи.

В діях і мовленні дітей проявлятимуться результати пошукової діяльності — мова збагачуватиметься, вдосконалюватиметься.

Для активізації мови 6-річок радимо широко використовувати дидактичні ігри, вправи. Вони позитивно впливають на розвиток зв'язного мовлення: сприяють самостійним судженням, дають можливість організувати змагання в точнішому викладі думки: хто скаже правильніше, краще. Дидактичні ігри можна використовувати на уроках мови, читання, одні — як обов'язкові заняття, інші — як структурні моменти окремих занять, деякі — індивідуально. В дидактичних іграх поєднуються елементи пошуку і гри. Співвідношення цих елементів буде змінюватись і регулюватись педагогом залежно від знань дітей, індивідуальних особливостей. Щоб розвивалась пошукова, дослідницька діяльність дітей, потрібно добирати факти, явища, важливі для розвитку світогляду дитини. В процесі навчально-мовленнєвих ситуацій діти підходять до розуміння суті явища, важливого для формування переконань. Вони змушені думати, мотивувати свої відповіді, добирати факти для майбутнього узагальнення — здебільшого під час екскурсій, спостережень за працею дорослих, тощо. В результаті аналізу проблемної ситуації проблема викристалізовується і усвідомлюється як проблемне запитання чи задача. Як показують психолого-педагогічні дослідження, усвідомлення сформульованої проблеми вимагає від 6-ти річок величезної мислительної роботи: сприйняти, проаналізувати інформаційно-пізнавальну суперечність, побачити проблему, тобто словесно відобразити суперечність у формі запитання, задачі, завдання. Дітям 6-ти років важко самим поставити запитання до проблеми, але необхідно поступово підводити їх до цього, акцентувати увагу на невідомому, допомогти зрозуміти, усвідомити ситуацію, створити умови для переходу до наступного етапу — розв'язання проблеми, обґрунтування й доведення ймовірних умовисновків про суть пояснювального явища, предмету.

Отже, щоб знайти спосіб розв'язання проблемної ситуації, потрібно здійснити ряд дій: узагальнити факти, здобуті на основі спостережень, систематизувати, перевірити відповідність припущень інформаційно-пізнавальній суперечності, довести правильність висловлювань, логічність, осмисленість.

Діяльність педагога і дітей на етапах аналізу проблемної ситуації, усвідомлення проблеми та її розв'язання надзвичайно різноманітна, має творчий характер.

І.Я. Лернер, М.І. Махмутов, М.М. Скаткін підкреслюють, що пошукові методи передбачають насамперед такий рівень пізнавальної самостійності дітей, коли вони без допомоги педагога формулюють проблему, знаходять спосіб її розв'язання. З.І. Калмикова вважає, що при організації проблемного навчання обов'язково слід враховувати індивідуальні особливості дітей, їх підготовленість, рівень розвитку. Вона пропонує три рівні підготовленості дітей до навчання: високий, середній, занижений. А.Матюшкін виділив три основних компоненти, які є обов'язковими для всіх типів проблемно-пошукових ситуацій:

— потреба в новому способі дії;

— опис виконання практичної дії;

— наявність знань, умінь, необхідних для активного пошуку. Виконання дій в думці і їх перенесення в нові умови є досягненням достатньо високого рівня узагальнення. Здібність до внутрішнього плану дій В.В. Давидов, Д.Б. Ельконін вважають одним із важливих показників розвитку мислення дітей.

Відомий психолог Л.С. Виготський зазначив, що поняття не заучуються дитиною, а

виникають, формуються за допомогою активності її думки. Тому єдино правильний підхід, який веде до пізнання — це застосування методів навчання, що сприяють інтелектуальному розвитку. Серед них методи пошукового навчання, розвиваючий ефект їх достатньо високий. А. Пушкіна у роботі з 6-ти річками пропонує широко використовувати задачі проблемно-ігрового характеру:

— задачі на встановлення просторових і функціональних зв'язків;

— задачі на розкриття причинних зв'язків;

— задачі на встановлення способів дій з предметами;

— задачі на узагальнення і класифікацію;

— задачі на основі уявлень.

Включення їх в діяльність дітей шестирічного віку, особливо ігрову, є цінним засобом активізації мислення і мовлення. Промовляння завдання, яке виконує дитина, веде до його осмислення, розвитку мовної та розумової діяльності. Дитина вчиться співставляти предмети, виділяє основні відмінності між ними, аналізу, синтезує, збагачує досвід.

Особливої уваги заслуговує проблема розвитку розумової активності дітей в рольовій грі. Гра — діяльність, в якій діти виконують функції дорослих. В іграх часто виникають ситуації і задачі, для розв'язання яких діти повинні проявити певне зусилля думки: подумати, порівняти, зробити певні висновки.

Колективну постановку і розв'язання проблеми можна здійснювати в процесі сюжетно-рольових ігор. Сюжетно-рольова гра за характером діяльності 6-ти річок близька до проблемної бесіди, її особливості, як проблемно-пошукового методу в тому, що завдання будуються на основі ігрового сюжету.

Проблемна сюжетно-рольова гра може бути чотирьох видів, залежно від характеру діяльності її учасників.

1. Рольові операції задані заздалегідь. Сцени, що розігруються, сприяють активізації розумової діяльності. Педагог спрямовує діяльність дітей так, щоб в них виникали запитання, з якою метою буде здійснюватись той чи інший вчинок, тощо.

2.Рольові операції організовуються в заданій загальній ситуації. Знаючи умови, завдання і мету, діти діють певною мірою довільно. Діяльність має реконструктивний характер.

3. Рольові операції підлягають основній ідеї. Наприклад, розіграти сцену на певну тему, висловити засобами мистецтва настрій літературного героя.

4. Рольові операції, які виникають під час довільних ігор, коли з'являються запитання ("Як правильно розподілити ролі?", "Як разом гратися однією лялькою?").

Під час організації сюжетно-рольових ігор доцільно застосувати символічну декорацію, елементи костюмів. Це підвищить ефективність гри. Захоплюючі ігри полегшують засвоєння дітьми складних розумових операцій. Під час ігор ми маємо можливість уточнити, поглибити і систематизувати знання дітей, активізувати такі операції, як аналіз, синтез, узагальнення. Від узагальнень на основі окремих випадків вони легко переходять до узагальнень із врахуванням сукупності істотних умов, доступних для їхнього розуміння, а саме: від розв'язання у наочно діловому плані до словесно-логічного.

Отже, за допомогою пошукового методу вдосконалюються різні сторони розумової діяльності дітей 6-ти річного віку, особливо мовної (Л.С. Виготський, М.М. Подьяков та інші). Щоб передати думки, судження, власний досвід, потрібно володіти умінням знаходити точні мовні форми для їх вираження. Розвиваючись в контексті спілкування дитини з дорослим, мова стає найважливішим засобом спілкування, забезпечує засвоєння дитиною суспільного досвіду. Оволодіння мовою характеризується не просто відтворенням зразків мови дорослих на основі повторення і ініціативного засвоєння мовних засобів, але, перш за все, розвитком мовних узагальнень, елементарного осмислення. Щоб зв'язно розповісти, необхідно чітко уявити об'єкт, вміти аналізувати, відбирати основні явища, якості, встановлювати причинно-наслідкові та інші відношення між предметами.

Мова — це не лише послідовність слів і речень, це послідовність зв'язних думок. М.М. Подьяков вказував, що мова складається з багатьох елементів: звуків, слів, конструкцій. Рівень розвитку мови залежить від того, як дитина вміє абстрагувати, узагальнювати, робити висновки. Механізм мислення закладений у свідомості людини, а думка може бути виражена лише у слові.

Отже, педагог у роботі з 6-ти річками обов'язково повинен використовувати проблемні ситуації, пошукові запитання, мовно-логічні задачі, вправи, елементи гри, які стимулюють допитливість дітей, спонукають їх до пошуку відповіді, осмислення причинних зв'язків та

залежностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Навчання і виховання шестирічних першокласників. Збірник статей. / Упорядник К.С.Прищепа. – К., 1990.
2. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи. – К., 1997.
3. Давыдов В. В. Проблемы развивающего обучения. – М., 1986.
4. Эльконин Д. Б. Психология игры. – М., 1986.

Одержано редакцією 15.12.2000.

УДК: 371. 015

А. В. СВАТЬЄВ

ВИВЧЕННЯ СТАНУ ЗДОРОВ'Я ТА ДЕЯКИХ АСПЕКТІВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Сучасні умови життя ставлять дуже високі вимоги до організму людей різного віку, економічна нестабільність, соціальна напруга, екологічні біди та катастрофи, найнесприятливіше впливають на функціональний стан, психічне та фізичне здоров'я людини. Не випадково в останні роки спостерігається різкий ріст серцево-судинних, нервових, ендокринних, алергійних захворювань, психічних розладів і т. ін.

Вочевидь, біосоціальних резервів та адаптивних реакцій, які знаходяться в розпорядженні людини, просто недостатньо для адекватної відповіді на екстремальні ситуації. Особливо незахищеними в цьому відношенні стають діти різних вікових груп в зв'язку з незавершеністю їх морфофункціонального розвитку та несформованістю повноцінних процесів пристосування до факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Тому одним з основних, дійсно соціально значущих завдань сучасної держави, яка претендує на гідне місце в світовій цивілізації, є збереження та розвиток здоров'я підростаючого покоління.

Виходячи з викладеного, на сучасному етапі особливої актуальності набувають дослідження, які стосуються виявлення причин різкого погіршення стану здоров'я підростаючого покоління, та обґрунтування соціально-педагогічних умов його зміцнення та розвитку.

В зв’язку з зазначеним та на основі медико-статистичних [1, 2, 3] даних було проведено вивчення загального рівня та структури захворюваності дітей підліткового віку Запорізької області в період з 1994 по 1999 рр.

Як видно з приведених в таблиці 1 результатів, в 1994 році у підлітків був зареєстрований досить високий рівень загальної захворюваності (59236,9 випадків або 59,24% від загального об’єму статичної вибірки).

Таблиця 1

Загальна характеристика захворюваності підлітків Запорізької області за 1994 – 1995 роки (на 100 000 населення)

№ п/п	Класи захворювань	1994	1995	% приросту
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1	Загальна кількість випадків	59236,9 або 59,24%	64183,7 або 64,18%	+8,35
2	Захворювання системи кровообігу, серед них: ревматизм в активній формі	1007,7 або 1,01% 40,4 або 0,04%	1122,5 або 1,13% 52,8 або 0,053%	+11,39 +30,69

ЗМІСТ

Передмова 3
Бех І. Д. Особливості традиційного етапу розвитку педагогічної науки 5
Воробйов А. М. Психодіаностика міжособистісних відносин учнів молодшого шкільного віку засобами практичних методик (внутрішньосімейний аспект) 7
Поніманська Т. І. Завдання гуманістичного виховання дітей дошкільного віку 15
Бричок Б. П. Проблема мети виховання в контексті сьогодення 18
Дичківська І. М. Моделі духовного розвитку дитини в зарубіжних педагогічних теоріях 21
Маліновська Н. В. С.Ф.Русова про оволодіння скарбами рідної мови на основі засобів народної педагогіки 23
Горопаха Н. М. Ознайомлення дошкільнят з валеологічними властивостями рослин . . . 25
Янцур Л. А., Джиган Н. М. Формування інтересу до зображувальної діяльності у дітей різновікової групи 28
Борова В. Є. Модель корегування вад звукової культури мовлення старших дошкільників 33
Квак О. В. Гра, як засіб формування орфоепічної правильності мовлення дітей дошкільного віку 36
Янцур М. С. Професійна орієнтація учнів початкової школи в процесі трудового навчання 39
Сілков В. В. Вимоги до системи вправ при особистісно-орієнтованому формуванні поняття числа у молодших школярів 44
Крутій В. А. В.О.Сухомлинський про активізацію навчальної діяльності молодших школярів 50
Лещенко Г. П. Комунікативно-орієнтоване вивчення рідної мови в початкових класах . . 54
Бучак Н. В., Макогончук М. Г. До питання адаптаційних можливостей учнів 57
Шутяк В. Г., Шутяк О. Ф. Про графічну підготовку учнів ІІ класу 58
Літковець О. Д. Формування художньо-мовленнєвої діяльності дітей шестирічок на уроках “художньої праці” 63
Крет М. В. Музично-етичний досвід як важливий компонент формування морального світу учнів молодших класів 66
Манюк Л. В. Зміст, форми та методи формування активної громадської позиції школяра 69
Пальчевський С. С. Сугестопедичні підходи до навчання в діяльності та поглядах зарубіжних педагогів-класиків 71
Пасічник Я. А. Принципи дидактики математики та їх історичні корені 75
Крайчук О. В. Про принципи відбору змісту шкільного курсу математики 80
Кіндрат В. К., Нікітчук В. І. Василь Сухомлинський і патріотичне виховання школярів засобами фізичної культури 83
Іванова Л. І. Діалогічне навчання на уроках читання 89
Петрук О. М. Виховання творчої мовної особистості засобами української словесності . 91
Зінченко Н. А. Формування культури відношень як інтегративна умова патріотичного виховання учнів різновікових груп 94
Філоненко М. М. Спостереження і спостережливість як активна форма пізнання навколишнього середовища 101
Трохимчук І. М., Марциновський В. П. Навчально-дослідницька робота як засіб наукового пізнання 105
Приймак О. П. Методика вивчення табличного додавання та віднімання в чотирирічній початковій школі 108
Якимчук Р. І. Проблемно-пошукові методи в навчанні шестирічних учнів 111
Сватьєв А. В. Вивчення стану здоров’я та деяких аспектів здорового способу життя серед підлітків Запорізької області 115
Колупаєва Т. Є. До проблеми вивчення “етнографії дитинства” в гуманітарному університеті 119
Пустовіт Н. А. Екологічне виховання школярів: проблеми цінностей 122

Дем'янюк Т. Д., Гурінчук Л. Є. Превентивне виховання дітей та молоді сільської школи в позаурочний час 125
Пустовіт Г. П. Екологічна освіта учнів у позашкільному закладі: теоретико-прикладний аспект 129
Первушевська І. О. Введення новітніх технологій в систему освіти та навчання в Україні 134
Гавлітіна Т. М. Національно-патріотичне виховання у позашкільному навчальному закладі 138
Науменко Р. А. Формування філософії здорового способу життя учнів у позашкільних закладах еколого-натуралістичного профілю 141
Петренко О. Б. Удосконалення професійної підготовки готовності вчителів до виховної діяльності у системі вищої освіти 146
Відомості про авторів 150

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 14

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Редактор Бричок Б. П.
Технічний редактор
КОМП'ЮТЕРНА ВЕРСТКА БОНДАРЯ А. М.

Здано до набору 20.01.2001 р. Підписано до друку 30.03.2001 р.
Формат 60х84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різографічний.
Ум. друк. арк. 18,56. Обл. вид. арк. 19,19. Замовлення № Тираж 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 14. — Рівне, РДГУ, 2001р. — 154 с.

ISBN 966 — 7281 — 06 — 5.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 378 **ББК 74.20**